

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่มีความสำคัญเพราะเป็นวิชาที่ช่วยยกระดับจิตใจของมนุษย์ในการที่จะทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยมีเหตุผลสืบเนื่องมาจากที่ว่า พลเมืองในประเทศส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ และเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่แทรกอยู่ในวัฒนธรรม วิถีดำเนินชีวิตของคนไทย ทั้งยังเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติอันโดดเด่น ในขณะที่สังคมที่มีการพัฒนาไปอย่างก้าวหน้ารวดเร็ว มากนี้ เด็กไทยสมควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสม กับวัย และเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง

แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะตระหนักในความสำคัญของพระพุทธศาสนาและกำหนดให้เป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ แล้วก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้ว การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้น ก็ยังไม่อาจจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ครบถ้วน ทั้งนี้ อาจเกิดจากเหตุผลหลายประการ การสอนวิชาพระพุทธศาสนามีข้อแตกต่างจากการสอนวิชาอื่น ๆ เพราะเป็นวิชาที่ช่วยยกระดับจิตใจของมนุษย์เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครได้ให้จุดเน้นในการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า ครูผู้สอนต้องเป็นตัวอย่างที่ดี มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยด้วยการเสริมสร้างศรัทธา ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการที่ครูบำเพ็ญตนเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ สร้างแรงจูงใจใฝ่รู้แก่นักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่เหมาะสม พร้อมทั้งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของตนอยู่เสมอ^๐

^๐หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช ๒๕๓๓), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่นกรรมการปกครอง, ๒๕๓๖), หน้า ๑๕๕-๒๐๐.

จากการตรวจสอบผลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตั้งแต่เริ่มประกาศใช้หลักสูตรเป็นต้นมา พบว่าแม้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ตกต่ำ แต่ก็ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีสอนที่ครูมีบทบาท มีอำนาจเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว และการสอนส่วนใหญ่ครูเน้นวิธีการบรรยาย มีการใช้สื่อการสอนน้อย ทำให้เด็กไม่สนใจในการเรียน จึงเป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ ในการจัดการเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับ ศีลธรรม จริยธรรม หรือวิชาพระพุทธศาสนานั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีผู้เสนอแนะวิธีการที่เหมาะสมไว้หลายวิธี เช่น การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมุติ การอ่านเรื่องจากหนังสือภาพ หรือการเล่านิทาน เป็นต้น^๐ จากการค้นคว้าศึกษาวิธีสอนวิชาจริยธรรมและวิชาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา พบว่าการใช้นิทาน หรือการสอนโดยยกตัวอย่างเรื่องราวจากนิทานจะส่งผลให้นักเรียนสนใจ และเรียนรู้ได้ดี^๐

ที่ยกมาดังกล่าวแสดงว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยการนำนิทานทั่วไป ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องโดยตรงมาใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาก็ยังก่อให้เกิดผลดีในระดับหนึ่ง ดังนั้นหากได้นำนิทานชาดกซึ่งเป็นนิทานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรงที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการสอนหลักธรรมแก่บรรดาพุทธสาวกในกาลและสถานที่ต่าง ๆ กัน มาใช้สอนวิชาพระพุทธศาสนาย่อมเป็นผลดีแก่การปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานี้อย่างแน่นอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการสอนวิชาดังกล่าว โดยการใช้นิทานชาดกประกอบการสอน โดยการนำหลักคุณธรรม ๕ ประการคือ ด้านความกตัญญู ด้านการคบเพื่อนที่ดี ด้านความพอใจในตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านปียวาจา มาเป็นตัวแปรในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สื่อประกอบการสอนคือนิทานชาดก ซึ่งนิทานชาดกที่นำมาประกอบการสอนนี้เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับพุทธชาติโดยตรง เป็นนิทานที่เกี่ยวกับการประกอบคุณงามความดีของพระพุทธเจ้าอย่างน่าชื่นชม จึงเหมาะที่จะนำมาใช้สอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนเป็นอย่างดี

^๐ จีวรรณ ภูพานันท์, การทำหนังสือเด็ก, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๒๓), หน้า ๑๗.

^๐ ภิกขุญญ เชนเจริญวงศ์, การเปรียบเทียบพัฒนาการจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาของนักเรียนจากการอ่านหนังสือที่มีการนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางบวกและทางลบ, **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร), ๒๕๓๐.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการเรียนและหลังการเรียน วิชาพระพุทธศาสนาโดยการใช้นิทานชาดกประกอบการเรียนการสอน ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๓,๔,๕ และ ๖ โดยการจำแนกชั้นเรียน

๑.๒.๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการเรียนและหลังการเรียน วิชาพระพุทธศาสนาโดยการใช้นิทานชาดกประกอบการเรียนการสอน ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๓,๔,๕ และ ๖ โดยการจำแนกรายด้านคุณธรรม

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑. ประชากรและกลุ่มทดลองที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓,๔,๕ และ ๖ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ โรงเรียนอนุบาลหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๔

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มทดลองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓,๔,๕ และ ๖ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ โรงเรียนอนุบาลหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๔ จำนวน ๘ ห้องเรียน จำนวนนักเรียนรวม ๒๐๐ คนคือ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๒ ห้องเรียน จำนวนนักเรียนรวม ๕๐ คน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๒ ห้องเรียน จำนวนนักเรียนรวม ๕๐ คน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๒ ห้องเรียน จำนวนนักเรียนรวม ๕๐ คน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๒ ห้องเรียน จำนวนนักเรียนรวม ๕๐ คน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่และตัวแปร

ขอบเขตของพื้นที่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้กระทำในโรงเรียนอนุบาลหนองปรือ ตำบลหนองปรือ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๔

ขอบเขตของตัวแปร การศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดตัวแปรได้แก่

ตัวแปรต้น ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓,๔,๕ และ ๖

ตัวแปรจัดทำ ได้แก่

๑.นิทานเรื่องหนูน้อยกตัญญู

๒.นิทานเรื่องเพื่อนแท้

๓.นิทานเรื่องพระยาหงส์ทอง

๔.นิทานเรื่องฝนทั่งให้เป็นเข็ม

๕.นิทานเรื่องโคนันทวิศาล

ตัวแปรตาม ๕ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านความกตัญญู

๒. ด้านการคบเพื่อนที่ดี

๓. ด้านความพอใจในตนเอง

๔. ด้านความขยันหมั่นเพียร

๕. ด้านปียวาจา

๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๔.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ,๔,๕ และ ๖ ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๑.๔.๒ นิทานชาดก หมายถึง เรื่องราวต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าประสบพบเห็นเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์

๑.๔.๓ ความกตัญญู คือ ความรู้คุณ หมายถึง รู้อุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำแก่ตน

๑.๔.๔ การคบเพื่อนที่ดี หมายถึง การคบหาสมาคมกับมิตรสหายที่เป็นคนดีมีคุณธรรม

๑.๔.๕ ความพอใจในตนเอง หมายถึง ยินดีกับของที่ตนมีอยู่แล้ว

๑.๔.๖ ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมานะพยายามเอาใจใส่ต่องานด้วยความกระตือรือร้น และมีได้ขยันต่ออุปสรรคต่าง ๆ

๑.๔.๗ ปิยวาจา หมายถึง คำพูดที่ผู้พูดได้กลั่นกรองไว้ดีแล้วด้วยใจที่ผ่องใส

๑.๔.๘ การสอนโดยใช้นิทานชาดก หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ,๔,๕ และ ๖ เกี่ยวกับคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา ๕ ประการ โดยใช้นิทานชาดกเป็นสื่อบทเรียน

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ได้ทราบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยการใช้นิทานชาดกประกอบการเรียนการสอน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ,๔,๕ และ ๖ โดยการจำแนกชั้นเรียน

๑.๕.๒ ได้ทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยการใช้นิทานชาดกประกอบการเรียนการสอน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ,๔,๕ และ ๖ โดยการจำแนกรายด้านคุณธรรม